

343(477)
К 89

О. В. Кузьменко

ПИТАННЯ ВЧЕННЯ ПРО ЗЛОЧИН І ПОКАРАННЯ

Ю ВИДАВНИЦТВО
РАЙТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»

О. В. Кузьменко

ПИТАННЯ ВЧЕННЯ ПРО ЗЛОЧИН І ПОКАРАННЯ

Навчальний посібник

*для студентів технічних та інших неюридичних спеціальностей,
які вивчають правознавство, вчителів правознавства, школярів, що готуються
до олімпіад, турнірів, захисту науково-дослідницьких робіт із правознавства,
усіх, хто починає цікавитися кримінальним правом*

Видання третє, доповнене і перероблене

Харків
«Юрайт»
2020

УДК 343(075)
ББК 67.9(4УКР)308
К89

Затверджено редакційно-видавничою радою
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»
(протокол № 2 від 24. 05. 2018 р.)

Рекомендовано до видання науково-методичною радою
Комунального вищого навчального закладу
«Харківська академія неперервної освіти»
(протокол № 2 від 22. 06. 2018 р.)

Рецензенти:

В. В. Ладиченко, доктор юридичних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України;

В. В. Астахов, кандидат юридичних наук, доцент, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»;

В. Т. Машика, вчитель правознавства Мукачівського НВК № 6, Заслужений учитель України.

Кузьменко О. В.

К89 Питання вчення про злочин і покарання: навч. посібн. / О. В. Кузьменко о. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Харків : «Юрайт», 2020. – 212 с.
ISBN 978-617-7450-09-1

Висвітлюються питання кримінально-правового вчення про злочин і покарання. Розкриваються основні положення переважно Загальної частини кримінального права України, враховуються досягнення науки і судова практика. Викладено педагогічно адаптований матеріал, який в межах кожної з одинадцяти тем поділяється на теоретичну частину і практикум для закріплення знань.

Посібник призначений для студентів технічних та інших неюридичних спеціальностей, які вивчають правознавство, вчителів правознавства, школярів, що готуються до олімпіад, турнірів, захисту науково-дослідницьких робіт з правознавства, усіх, хто починає цікавитися кримінальним правом.

Іл. 33. Табл. 20. Бібліогр. 67 назв.

ISBN 978-617-7450-09-1

УДК 343(075)
ББК 67.9(4УКР)308

© О. В. Кузьменко, 2020

© «Юрайт», оформлення, 2020

ЗМІСТ

Вступ	6
1. Об'єктивні ознаки складу злочину	9
1.1. Поняття, значення та види об'єкта злочину.....	9
1.2. Предмет злочину.....	9
1.3. Об'єктивна сторона злочину: поняття, зміст і значення.....	11
1.3.1. Суспільно небезпечне діяння.....	12
1.3.2. Суспільно небезпечні наслідки: поняття, види і значення.....	14
1.3.3. Причинний зв'язок між діянням і наслідками.....	16
1.3.4. Місце, час, обстановка, спосіб і засоби вчинення злочину.....	17
Практикум.....	19
2. Суб'єктивні ознаки складу злочину	28
2.1. Поняття та види суб'єкта злочину.....	28
2.2. Поняття неосудності та її критерії.....	29
2.3. Обмежена осудність.....	31
2.4. Відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння.....	31
2.5. Поняття, ознаки та значення суб'єктивної сторони злочину.....	33
Практикум.....	35
3. Знижений вік кримінальної відповідальності	44
3.1. Мінімальний вік кримінальної відповідальності в Україні.....	44
3.2. Злочини проти життя та здоров'я особи.....	45
3.3. Злочини проти власності.....	48
Практикум.....	51
4. Вина як ознака складу злочину	56
4.1. Поняття і значення вини у кримінальному праві.....	56
4.2. Умисел і його види.....	57
4.2.1. Прямий умисел.....	57
4.2.2. Непрямий умисел.....	58
4.2.3. Інші класифікації умислу.....	58
4.3. Необережність та її види.....	60
4.3.1. Злочинна самовпевненість.....	60
4.3.2. Злочинна недбалість.....	61
Практикум.....	63
5. Важливі питання вчення про суб'єктивну сторону злочину ... 69	69
5.1. Змішана форма вини.....	69
5.2. Помилка та її значення для кримінальної відповідальності.....	71

5.3. Казус (випадок).....	78
Практикум.....	80
6. Стадії вчинення злочину.....	88
6.1. Поняття стадії злочину.....	88
6.2. Незакінчений злочин і його види.....	88
6.2.1. Готування до злочину.....	89
6.2.2. Замах на злочин.....	90
6.3. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин.....	92
6.4. Закінчений злочин.....	93
6.5. Добровільна відмова при незакінченому злочині.....	93
Практикум.....	95
7. Загальні питання співучасті у злочині.....	104
7.1. Значення інституту співучасті в кримінальному праві.....	104
7.2. Поняття та ознаки співучасті у злочині.....	104
7.3. Види співучасників.....	107
7.4. Форми співучасті.....	109
7.5. Відповідальність співучасників.....	109
Практикум.....	111
8. Спеціальні питання відповідальності за співучасть.....	115
8.1. Екссес виконавця.....	115
8.2. Безнаслідкова співучасть.....	116
8.3. Невдале підбурювання.....	116
8.4. Провокація злочину.....	116
8.5. Добровільна відмова співучасників.....	117
8.6. Співучасть у злочинах із спеціальним суб'єктом.....	120
8.7. Причетність до злочину.....	121
Практикум.....	123
9. Множинність злочинів.....	129
9.1. Одиначний злочин.....	129
9.2. Поняття та види множинності злочинів.....	133
9.2.1. Повторність злочинів.....	133
9.2.2. Сукупність злочинів.....	134
9.2.3. Рецидив злочинів.....	138
Практикум.....	139
10. Обставини, що виключають злочинність діяння.....	147
10.1. Необхідна оборона.....	147
10.2. Уявна оборона.....	153

10.3. Затримання особи, яка вчинила злочин.....	154
10.4. Крайня необхідність.....	158
Практикум.....	162
11. Покарання як категорія кримінального права.....	170
11.1. Поняття, ознаки та мета покарання.....	170
11.2. Система та види покарань.....	171
11.3. Принципи призначення покарання.....	172
11.4. Загальні засади призначення покарання.....	172
11.5. Обставини, які пом'якшують та обтяжують покарання.....	173
11.6. Особливості кримінальної відповідальності	
та покарання неповнолітніх.....	175
11.6.1. Звільнення неповнолітніх	
від кримінальної відповідальності.....	175
11.6.2. Види покарань, що застосовуються до неповнолітніх.....	177
11.6.3. Особливості призначення неповнолітнім покарання.....	178
11.6.4. Звільнення неповнолітніх	
від покарання та його відбування.....	178
11.6.5. Погашення та зняття судимості щодо неповнолітніх.....	180
Практикум.....	181
Глосарій.....	197
Тематика рефератів і досліджень.....	205